

Warszawa 31.05.2018

Dr hab. Zbigniew Tomaszczuk prof. ASP
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Recenzja pracy doktorskiej, dorobku artystycznego i osiągnięć dydaktycznych mgr Katarzyny Krakowiak sporządzona w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora sztuk w dziedzinie sztuk filmowych wszczętym przez Radę Wydziału Operatorskiego i Realizacji Telewizyjnej, Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. L.Schillera w Łodzi.

Podstawowe dane o kandydatce.

Pani Katarzyna Krakowiak (ur. 25.09.1985 w Łodzi) otrzymała bogate i staranne wykształcenie w obszarze realizacji obrazu fotograficznego, uzyskując kolejno:

- w 2009 roku zawodowy tytuł licencjata w zakresie fotografii, na kierunku Realizacji Obrazu Filmowego, Telewizyjnego i Fotografii w Wyższej Szkole Sztuki i Projektowania w Łodzi, (wyróżnienie Komisji Egzaminacyjnej),
- w 2010 roku tytuł magistra sztuki na ww. uczelni,
- w 2012 roku magistra w specjalności Fotografia na kierunku Realizacji Obrazu Filmowego, Telewizyjnego i Fotografii w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi, której to uczelni jest obecnie absolwentką studiów doktoranckich.

W 2012 roku została przyjęta w poczet członków Związku Polskich Artystów Fotografików, co należy interpretować jako potwierdzenie znaczenia jej dorobku artystycznego. W międzyczasie (w 2010 roku) ukończyła podyplomowy Kurs Arteterapii, współorganizowany przez Polski Instytut Ericksonowski oraz Polski Komitet Międzynarodowego Stowarzyszenia Wychowania przez Sztukę InSEA. W 2011 roku, ukończyła podyplomowe studia w zakresie przygotowania pedagogicznego w Wyższej Szkole Zawodowej Łódzkiej Korporacji Oświatowej, które otworzyło jej drogę do podejmowania pracy pedagoga na stanowisku dyplomowanego nauczyciela. Jako nauczyciel fotografii prowadzi pracownię w Młodzieżowym Domu Kultury w Zgierzu.

W ramach działalności artystycznej uczestniczyła w ponad 50 wystawach zbiorowych poświęconych fotografii i książce artystycznej w Polsce i zagranicą. Do

najważniejszych należał udział w: I Biennale Sztuki ODA (Piotrków Trybunalski 2011), 9 Międzynarodowym Festiwalu Sztuki Książki, Galeria Epicentrum (Chełmek, 2013), w wystawie *Przestrzeń Ograniczona* na Międzynarodowym Festiwalu Fotografii (Łódź, 2013), 8 Book Seeds, Saint Jordi, Festiwalu Książki ILDE, (Barcelona, 2015), w wystawie artystek wizualnych i pisarek *Zapisane w Ciele*, Apteka Sztuki (Warszawa, 2015), *Obecność*, na Międzynarodowym Festiwalu Fotografii, (Łódź, 2015), *TAM i TU*, wystawie Okręgu Łódzkiego ZPAF, Urząd Miasta (Łódź, 2016). Jest autorką kilku wystaw indywidualnych m.in. *Nie przeminęło z wiatrem*, Galeria FF, (Łódź, 2013). *Podróż w czasie, projekcja fotografii z podróży*, MOK (Skierniewice, 2014). Jej prace znajdują się w zbiorach m.in. Kolekcji T.Różewicza (Wrocław), Muzeum Książki Artystycznej (Łódź), Library of Cultural (Hiszpania).

Ocena dorobku artystycznego i osiągnięć dydaktycznych na podstawie przedłożonej dokumentacji.

W dostarczonej przez autorkę dokumentacji przedstawia się ona jako artystka intermedialna. Spróbuję więc ocenić jej dorobek odwołując się do mojej interpretacji tej definicji, szczególnie wobec podstawowego medium wykorzystywanego przez panią Krakowiak, jakim jest fotografia. Sama definicja zakłada działanie artystyczne sytuowane pomiędzy mediami. Nasuwa się więc pytanie pomiędzy jakimi mediami znajdują się prace autorki. Odpowiedź nasuwa się sama kiedy przyjrzymy się realizowanym przez autorkę książkom artystycznym. Właśnie dzieło typu art book spełnia w sposób najbardziej klasyczny przywołaną definicję. Struktura takiej książki pozwala odbierać taką pracę jako powstałą z pojedynczych elementów nabierających nowego znaczenia w momencie kiedy staje się obiektem. W tym sensie łączy ona zarówno cechy narracyjne przynależne książce jak i rzeźbiarskie przynależne obiektowi. Ich składniki działają razem i nie dają się w prosty sposób oddzielnie zdefiniować. W sytuacji kiedy stworzone przez autorkę książki istnieją jako część większej całości, w skład której wchodzi i inne artefakty wyraźnie zdefiniowane, to wtedy cała praca nabiera cech multimedialnych. Tak właśnie dzieje się na przykład w jej instalacji z 2011/2012 roku pt. *Strumień zmian*. Składają się na nią zarówno fotografie portretowe świadczące o umiejętności wydobywania istotnych cech modeli, jak i książki = obiekty. Całość zaaranżowana została w taki sposób, aby korzystając z przestrzenności układu

pozwolić widzowi na wręcz fizyczny kontakt z fotografią. Tym samym praca autorki kontynuuje idee zapoczątkowane u nas prekursorską wystawą Zbigniewa Dłubaka z 1967 roku pt. *Ikonosfera*, w której po raz pierwszy fotografia została oderwana od ściany. Natomiast wyróżniającym aspektem tworzonych przez autorkę książek jest wykorzystywanie fotografii jako ważnego składnika dzieła. Dla mnie, miłośnika papierowej wersji publikacji, możliwość sensorycznego kontaktu z dziełem jest istotna. Przypuszczam, że dla autorki również, tym bardziej że inne jej artystyczne książki z udziałem fotografii, stanowią swoistą niespodziankę dla naszych oczu. Budowane są na kanwie zarówno codziennych przedmiotów, jak i zdjęć wernakularnych, które u autorki ulegają przesunięciu z ich dokumentalnych funkcji w obszar idei sztuki. Wielość realizacji, różnorodność stosowanych technologii, odniesienia do inspirujących autorkę cytatów, umiejętność analizy i interpretacji poezji, pozwalają ocenić te prace jako istotne w obszarze powstających u nas prac tego typu. Cechują się estetyczną wrażliwością, symbolizują ważne dla naszych czasów problemy, zadają istotne pytania, nie pozwalają widzom pozostawać obojętnym. Opinię tę potwierdza kilkakrotna obecność książek artystki w kolejnych edycjach Międzynarodowych Festiwalach Sztuki Książki Potwierdzeniem wartości artystycznej prac opartych na wykorzystaniu programów komputerowych jest uzyskanie wyróżnień kolejno na trzech (2010, 2011, 2012) edycjach Międzynarodowego Konkursu Fotografii Cyfrowej CYBERFOTO w Częstochowie.

Zgromadzone doświadczenia wykorzystuje autorka z powodzeniem w swojej pracy dydaktycznej w ramach prowadzonych warsztatów sztuki książki, w których kładzie nacisk na użycie fotografii w jej aspektach symbolicznych i metaforycznych. Również sama fotografia jako medium sztuki obecna jest w działalności dydaktycznej autorki związanej ze współpracą z ośrodkami kultury w Polsce (Łódź, Płock, Piotrków Trybunalski, Pabianice, Zgierz). Ważne jest to, iż w warsztatach prowadzonych pod wspólnym tytułem *Laboratorium wyobraźni*, skierowanych przeciw na pobudzenie twórczego myślenia, pomysłowości, rozwijania ekspresji i twórczy eksperyment, brali i biorą udział zarówno seniorzy, młodzież jak i dzieci. Dostosowanie problematyki do potrzeb wiekowych świadczy o doświadczeniu dydaktycznym prowadzącej.

Ocena rozprawy doktorskiej i projektu artystycznego pt. Jestem

Ocenę rozpocznę od analizy aneksu teoretycznego łączącego się merytorycznie z jednym z elementów projektu artystycznego - książki artystycznej. Autorka zajęła się przybliżeniem odbiorcy specyfiki książki artystycznej wykorzystującej użycie fotografii w procesie jej tworzenia. Praca zawiera ogólną charakterystykę idei tworzenia książki artystycznej, próbę definicji, rys historyczny, oraz fragmenty wywiadów z twórcami związanymi z tym medium. W kontekście wspomnianego wykorzystywania fotografii najbardziej interesujące są właśnie wywiady z wybranymi twórcami, oparte na zadawaniu podobnych pytań w celu uzyskania bardziej spójnej diagnozy. Wynika z niej, że fotografia wykorzystywana jest przez artystów jako swego rodzaju wizualny eksperyment, chyba najbardziej konsekwentnie stosowany w przywołanych przez autorkę projektach Jesseci Ferguson, której realizacje potwierdzają głębsze rozumienie fotograficznego komunikatu. U innych autorów, stwierdzenie, że fotografia jest nie do końca zdefiniowanym medium jest oczywiście refleksją zbyt ogólną, ale też potwierdzającą sposób jej rozumienia i wykorzystywania przez artystów plastyków. Mogę mieć oczywiście niedosyt związany z małą ilością przeprowadzonych przez autorkę wywiadów, co nie pozwala w pełni potwierdzić mojej refleksji. Niemniej jednak dla mnie osobiście wywołanie powyższej konstatacji potwierdza merytoryczną przydatność przeprowadzonych wywiadów. Dodatkową wartością refleksji teoretycznej towarzyszącej pracy artystycznej jest rozbudowana autorska analiza składowych jej całego artystycznego projektu. Świadczy ona o bogatej wiedzy, umiejętności łączenia kontekstu teoretycznego z wypowiedzią twórczą, która w przypadku pracy pani Krakowiak, ma charakter wypowiedzi typu environment. Autorka stworzyła artystyczne środowisko dające możliwość indywidualnej refleksji, na temat relacji człowieka z otoczeniem. Posługując się w dużej mierze fotograficznym medium wprowadziła je w kontekst sztuki intermedialnej i multimedialnej. Fotografia w obszarze intermedialnym znalazła swoje odzwierciedlenie w zrealizowanych książkach zatytułowanych *Alegoria siedmiu grzechów głównych*. Ważne są tu wartości symboliczne, które odnoszą się zarówno do idei książki jako potencjalnej zawartości wiedzy, prawdy i nauki jak i w zamyśle autorki, która chce wpisać swoją pracę w kontekst sacrum, stanowią atrybut wielu świętych, ojców Kościoła i proroków. Fotografia o walorach symbolicznych jest

w stanie odwołać się do duchowości. W przypadku prac autorki symbolika ta odzwierciedlana jest za pomocą inscenizowanych zdjęć będących wynikiem rejestracji swoistego performance w wykonaniu zaproszonych aktorów. Intermedialność tej pracy zasadza się na trwałym połączeniu różnych środków wypowiedzi jakimi są: tekst, fotografia, formy plastyczne i typografia łączące się w jedną nierozzerwalną strukturalną całość. Interesującym zabiegiem autorki prowadzącym do stworzenia fotografii, jest wykorzystanie zamkniętej przestrzeni wodnej kuli, w której rozgrywana jest scena będąca fotograficzną wizualizacją konkretnego grzechu, stanowiąca odwołanie do fragmentu obrazu Hieronima Boscha *Ogród rozkoszy ziemskich*. Zacytowanie naj słynniejszego dzieła malarza, które przedstawia oniryczną wizję stworzenia świata i wpływu zła i grzechu na postępowanie człowieka pojawia się również w następnej pracy autorki – obiekcie *Stół mądrości Boscha*, tworzącego wraz z krzesłem i autoportretem kolejną część ekspozycji. Zostało zbudowane stanowisko do medytacji. Kolejne takie stanowiska zostały stworzone przez wspólną przestrzeń związaną z rzeźbą *Matka Ziemia* i instalacją zatytułowaną *Oddychaj*. Obie prace odnoszą się do ekologicznego aspektu całego projektu. Rzeźba została zrealizowana z suchych odpadów natury odwołując się do sztuki arte-povera, tendencji obecnej w sztuce włoskich artystów aktywnych na przełomie lat 60 i 70 ubiegłego wieku, jednakże w pracy autorki nie stanowi to, jak to było u pierwowzorów, odwrotu od tradycyjnej tzw. wysokiej sztuki, chodzi natomiast o użycie kolejnego cytatu z historii wzmacniającego głęboki i autentyczny zamysł nad wzajemnymi oddziaływaniami pomiędzy organizmami i ich środowiskiem. Przy czym pojęcie „ekologia” należy utożsamiać z próbą otwierania za pomocą artystycznej wypowiedzi odmiennej perspektywy na problematykę relacji współczesnego człowieka ze środowiskiem i skłaniania widzów do przemyśleń nad tym problemem. Druga wspomniana wyżej praca *Oddychaj* stanowi formę dialogu z naturą. Zbudowana została na planie koła pokrytego grudkami ziemi, które pod wpływem umocowanej pod nim poduszki pompującej powietrze, przesuwają się sugerując tytułowe oddychanie. Wokół tej formy koła, które jest symbolem Świata jako całości, artystka umieściła wycięte plastry drewna stanowiące siedziska. Ich ilość odpowiada liczbie miesięcy w roku i odnosi się, jak i inne elementy pracy, do cykliczności odradzania się i ciągłego przypomina, że życie człowieka podporządkowane jest procesom zmian w naturze. Siedzisko jest miejscem, które może

zając widz, pochylając się nad ziemią, która jest tworem żywym, wydającym dźwięki, doświadczając wręcz fizycznego współuczestnictwa z ekosystemem. Całość nabiera głębszego znaczenia, kiedy odwołamy się do słowa „ekologia”, które wywodzi się z greckiego *oikos* czyli domu. Przypomina to, że Ziemia jest naszym domem, o który powinniśmy dbać ze wszelkich miar. Zbudowanie stanowiska umożliwiającego uczestnictwo w ekspozycji, przesuwa koncepcję *environmentu*, który z historycznego punktu widzenia zakłada bierne uczestnictwo w odbiorze wystawy, w stronę artystycznej instalacji, która rozszerza możliwości percepcji dzieła o działanie interaktywne z udziałem widza. Ze wspomnianą instalacją koresponduje fotograficzny tryptyk *Źródło*, na który składają się trzy wielkoformatowe fotografie przedstawiające fragmenty drzew. Symbolika drzew z uwypukleniem korzeni sięgających witalnych soków niezbędnych do życia w sposób konsekwentny uzupełnia nadrzędną ideę wystawy, dając możliwość dodatkowych interpretacji wielorakich relacji człowieka z resztą świata. Wzmacnia to namysł nad konsekwencją degradacji środowiska, mogącą w rezultacie doprowadzić do samozniszczenia.

Po raz kolejny medium fotografii użyła autorka do realizacji czarno-białych portretów i zdjęć fragmentów natury, które zestawione w dyptyki tworzą spójny cykl. Ciasno skadrowane portrety przedstawiają osoby z zamkniętymi oczyma jakby pogrążone we śnie, a może z myślami intensywnie zwróconymi ku ich wnętrzu. W każdym bądź razie mającymi niewątpliwie charakter mortualny, symbolizujący kruchość naszego życia a z drugiej strony pozwalający na interpretację fotografii twarzy jako, odwołując się do słów autorki - otwartej księgi. Na końcu serii autorka umieściła obiekt o wyraźnie strukturalnym, abstrakcyjnym charakterze wraz z odautorskim tekstem. Tutaj właśnie znajduję połączenie przytoczonych wcześniej książek artystycznych z innymi elementami ekspozycji, które istniejąc osobno tworzą charakter dzieła multimedialnego. Z portretami twarzy korespondują uzupełniające dyptyki fotografie przedstawiające fragmenty natury. Przypominają mi one klasyczne prace Karla Blossfeldta z cyklu *"Urformen der Kunst"* z lat 20 XX wieku, które odwołując się do filozofii ukrytego porządku komentowały unikatowość form przyrody, jej bogactwo i wizualne piękno a w przypadku prac pani Krakowiak symbolizują dla mnie ciągłość odradzania się przyrody w konkretnie zaprogramowanych przez naturę formach. Na przykład wiele gatunków roślin wytwarza liście, których układ jest

oparty na złotym podziale, inne układają liście w stałej, niewymiernej odległości od siebie. Ziarna słonecznika na ich tarczy układają się w spiralę logarytmiczną. W roślinach o 5-płatkowych kwiatach odległość między co drugim płatkami podzielona przez odległość między sąsiednimi płatkami jest tzw. liczbą złotą. Fascynujący świat przyrody znalazł dla mnie swoje artystyczne odbicie w pracy autorki. W połączeniu z filozoficznym namysłem nad relacją sacrum-profanum, cała praca tworzy artystyczną wizję świadomie łączącą różne środki wypowiedzi celem uzyskania określonych symbolicznych znaczeń. W posumowaniu zwracam uwagę na ważny fakt, iż sztuka Katarzyny Krakowiak daje szansę na wzmacnianie u widzów postaw proekologicznych i to stanowi jej dodatkową wartość.

W konkluzji uważam, iż wymienione osiągnięcia artystyczne, pedagogiczne i organizacyjne oraz wysoki poziom przedstawionych prac wykorzystujących fotograficzne medium, stanowią istotny wkład szczególnie w obszarze sztuki książki i uzasadniają moją rekomendację skierowaną do Rady Wydziału Operatorskiego i Realizacji Telewizyjnej Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. L.Schillera w Łodzi o nadanie mgr Katarzynie Krakowiak stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuk filmowych.

Zbigniew Tomaszczuk

